

Epiglottopexie v léčbě obstrukční spánkové apnoe

Epiglottopexy in the treatment of obstructive sleep apnea

Vážená redakce,
flexibilní endoskopie horních dýchacích cest (HDC) v uměle navozeném spánku (drug-induced sleep endoscopy; DISE) představuje hlavní diagnostickou metodu využívanou k určení míst obstrukce u pacientů s obstrukční spánkovou apnoí (OSA). DISE je obvykle prováděna před plánovanou chirurgickou léčbou OSA [1]. Pacienti, kteří jsou indikováni k léčbě kontinuálním pozitivním přetlakem (continuous positive airway pressure; CPAP), ve většině případů DISE nedopodstupují [1,2]. Je známo, že CPAP mnoho (50–60 %) pacientů netoleruje a v přibližně 10–12 % nemá efekt [1,2]. V posledních letech se ukazuje, že DISE má své opodstatnění i při titraci CPAP (prováděné během DISE), kdy může pomoci odhalit některé příčiny jeho intolerance či nefunkčnosti [3]. Se zavedením titrace CPAP při DISE je možné pozorovat, že důvodem intolerance CPAP může být nedostatečně tuhá epiglotis, která při aplikaci přetlakové ventilace způsobí ještě výraznější obstrukci dýchacích cest [2,3]. Aby byl pacient správně léčen, je nezbytně nutné tuto patologii odhalit.

Do studie byli zařazeni pacienti se středně těžkou a těžkou OSA, kteří netolerovali CPAP. Každý pacient absolvoval otorinolaryngologické (ORL) vyšetření, DISE a titraci CPAP při DISE. U pacientů s nálezem obstrukce v oblasti epiglotis při DISE v případě současné intolerance CPAP (přetrvávání/zhoršení obstrukce při aplikaci přetlaku) byla indikována epiglottopexie v druhé době. Epiglottopexie byla provedena v celkové anestezii v rámci direktlní laryngoskopie s optickou kontrolou. Po deepitelizaci sliznice kořene jazyka a kauzální lingvální plochy epiglotis a epiglotických valekul byla provedena fixace epiglotis ke kořeni jazyka dvěma vstřebatelnými stehy. Kontrolní limitovaná polygrafie byla provedena 5–6 měsíců po operaci.

Pacient 1 ve věku 22 let byl vyšetřen pro 2 roky trvající chrápání, zástavy dechu ve spánku a zvýšenou denní únavu. Při ORL vyšetření byla pro nález hypertrofických patrových tonzil (Friedman 3) zvažo-

vána oboustranná tonzilektomie, index tělesné hmotnosti (body mass index; BMI) byl 29,0 kg/m² [1]. Na základě celonoční limitované polygrafie byla prokázána těžká OSA s apnoe-hypopnoe indexem (AHI) 49,9 a vysokým podílem času ve spánku při saturaci < 90 % (t90 = 16,4 %). Pacient byl indikován k léčbě CPAP. Přetlakovou ventilaci pacient netoleroval, proto byla provedena DISE s nálezem předozadní obstrukce v oblasti epiglotis, oblast orofaryngu byla bez obstrukce. V průběhu DISE byla také provedena titrace CPAP, při které bylo zjištěno, že v rozmezí 6–14 hPa docházelo k ještě výraznější retroflexi epiglotis na zadní stěnu hltanu, což korelovalo s poklesem SpO₂. Až tlak 18 hPa způsobil odklopení epiglotis od zadní stěny hltanu a otevření dýchacích cest (obr. 1). Pacient byl indikován k chirurgické léčbě. V odstupu 3 týdnů byla cestou direktlní hypofaryngoskopie v celkové anestezii provedena parciální resekce kořene jazyka thuliovým laserem a epiglottopexie (obr. 2). Po operaci byl pacient bez obtíží, bez desaturací a AHI poklesl 5 měsíců po operaci na hodnotu 1,3 (norma).

Pacientka 2 ve věku 50 let s BMI 31,8 kg/m² byla vyšetřena pro několik let trvající chrápání a zvýšenou denní únavu. Před 4 lety u ní byla provedena uvulopalatofaryngoplastika. Na základě limitované polygrafie (těžká OSA, AHI 33, t90 = 8 %) byla indikována léčba CPAP. Přetlaková ventilace byla bez efektu, při titraci CPAP přetrvával vysoký reziduální AHI (28). Byla provedena DISE s nálezem hypertrofické jazykové mandle způsobující vleže úplnou obstrukci hypofaryngu a předozadní obstrukce v oblasti epiglotis, která v inspiriu kolabovala do nitra hltanu. V druhé době byla v celkové anestezii provedena parciální resekce kořene jazyka s epiglottopexí. Pooperačně došlo k celkovému zlepšení stavu a k postupnému vymizení obtíží. Dle kontrolní limitované polygrafie 6 měsíců od operace byla pacientka vyléčena (AHI 4,2).

Podíl obstrukce hrtanu na vzniku OSA u dospělých je obecně znám již mnoho

Redakční rada potvrzuje, že rukopis práce splnil ICMJE kritéria pro publikace zaslané do biomedicínských časopisů.

The Editorial Board declares that the manuscript met the ICMJE "uniform requirements" for biomedical papers.

M. Masárová^{1,2}, J. Seko¹,
J. Kubíčková^{1,2}, O. Jor³, V. Novák⁴,
M. Kotulek⁵, P. Matoušek^{1,2},
M. Formánek^{1,2}, K. Zeleník^{1,2},
P. Komínek^{1,2}

¹Klinika otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku LF OU a FN Ostrava

²Katedra kraniofaciálních oborů, LF OU, Ostrava

³Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny FN Ostrava

⁴Centrum pro poruchy spánku a bdění – spánková laboratoř, Oddělení dětské neurologie, FN Ostrava

⁵Klinika otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku, Pardubická nemocnice

MUDr. Michaela Masárová
Klinika otorinolaryngologie
a chirurgie hlavy a krku
FN Ostrava
17. listopadu 1790
708 52 Ostrava
e-mail: michaela.masarova@fno.cz

Přijato k recenzi: 25. 9. 2020

Přijato do tisku: 20. 1. 2021

let. Před zavedením DISE do běžné klinické praxe se předpokládalo, že se epiglotis podílí na vzniku OSA v přibližně 12 % [3]. V posledních letech se ale na základě DISE ukazuje, že nedostatečně rigidní epiglotis je mnohem častější (dle některých studií až 73 %) příčinou vzniku OSA, a to samostatně nebo v rámci multietážové obstrukce HDC, a může být příčinou intolerance léčby CPAP až v 15 % [3–5]. V případě primární obstrukce v oblasti epiglotis existuje několik studií, které potvrzují, že se zvyšujícím se tlakem

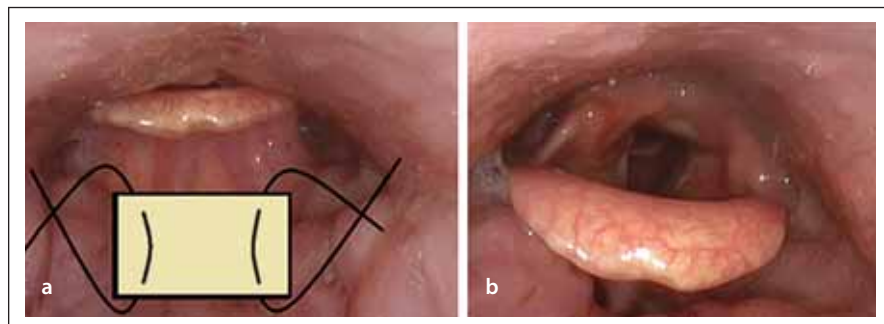

Obr. 1. Endoskopie v uměle navozeném spánku s CPAP, pohled do hypofaryngu a na vchod hrtanu flexibilním endoskopem – (a) předozadní obstrukce v oblasti epiglottis při tlaku 0 hPa; (b) kolaps epiglottis při použití tlaku 8 hPa, selhání CPAP, zhoršení obstrukce; (c) oddálení epiglottis od zadní stěny hltanu až při tlaku 18 hPa.

CPAP – kontinuální pozitivní přetlak

Fig. 1. Drug-induced sleep endoscopy and CPAP, view of the hypopharynx and the entrance of the larynx with a flexible endoscope – (a) the anterior-posterior obstruction of epiglottis at a pressure of 0 hPa; (b) collapse of the epiglottis at a pressure of 8 hPa, CPAP failure, worsening of obstruction; (c) removal of epiglottis from the posterior wall of the pharynx beyond the pressure of 18 hPa.

CPAP – continuous positive airway pressure

Obr. 2. Princip epiglottopexie – (a) odstranění sliznice z oblasti lingvální plochy epiglottis a epiglottických valemek, fixace epiglottis ke kořeni jazyka dvěma vsřebatelnými stehy; (b) stav po zhojení.

Fig. 2. The principle of the epiglottopexy – (a) removal of the mucosa from the lingual surface of the epiglottis and epiglottic valleculae, fixation of the epiglottis to the root of the tongue with two absorbable sutures; (b) condition after healing.

CPAP dochází ke zhoršení obstrukce a k nasávání epiglottis na zadní stěnu hltanu [6,7]. Torre et al uvádějí, že CPAP neřeší primární kolaps epiglottis a na její odtlačení od zadní stěny hltanu jsou potřebné tlaky > 10 hPa u předozadní obstrukce a 15 hPa u latero-laterální obstrukce [6]. V případech, kdy je příčinou vzniku OSA nedostatečně tuhá (kolabující) epiglottis, je indikována chirurgická léčba a zpevnění epiglottis. Chirurgická léčba pak řeší OSA definitivně nebo se podílí na následném zlepšení compliance léčby přetlakovou ventilací. Existují dvě základní metody chirurgie hrtanu u pacientů s OSA – resekční (zejména parciální epiglotektomie) a epiglottopexie. Operace mohou být spojeny i s redukcí hypertrofického kořene jazyka [4,8]. Epiglottopexie představuje operační výkon, jehož podstatou je fixace volné části epiglottis ke kořeni jazyka [4,8].

Cílem chirurgické techniky je zabránit nasávání nedostatečně tuhé epiglottis na zadní stěnu hltanu při inspiriu při současném zachování anatomie a fyziologie hrtanu, tedy bez ovlivnění funkce polykání. Protože nedostatečně tuhou epiglottis způsobující obstrukci HDC lze diagnostikovat pouze ve spánku, je indikace k tomuto výkonu stanovena na základě DISE [3,8,9]. Komplikace epiglottopexie (krvácení, otok hrtanu s dyspnoe, dysfagie) jsou poměrně vzácné a většinou přechodné [3,8].

Na Klinice otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku podstoupili v letech 2016–2019 epiglottopexi celkem čtyři pacienti s těžkou OSA, kteří současně netolerovali CPAP. Všichni operovaní pacienti byli indikováni k epiglottopexi na základě DISE. V prezentované první kazuistice se jednalo o pacienta s primární jednoetážovou obstrukcí v oblasti

epiglottis a v druhé kazuistice se prokázala dvouetážová obstrukce v oblasti kořene jazyka a epiglottis. Za významný benefit DISE je možné považovat především skutečnost, že díky tomuto vyšetření bylo možné obstrukci v oblasti epiglottis odhalit. Na základě DISE došlo také u jednoho pacienta (kazuistika 1) ke změně indikace k operaci – v bdělém stavu byly pozorovány hypertrofické patrové mandle, ale až při DISE byla jako příčina OSA identifikována kolabující epiglottis. U všech pacientů došlo pooperačně k subjektivnímu zlepšení stavu a poklesu AHI do normy.

I přesto, že jsou naše výsledky limitovány malým souborem pacientů, lze konstatovat, že správně indikovaná epiglottopexie se jeví jako velmi účinná léčba OSA. Z našich zkušeností tak jednoznačně vyplývá, že pacienti, kteří netolerují CPAP, by měli podstoupit DISE s cílem vyloučit obstrukci v oblasti epiglottis, která vede k netoleranci CPAP. U těchto pacientů by mohla právě epiglottopexie představovat elegantní a poměrně jednoduché definitivní řešení OSA.

Grantová podpora

Práce byla realizována za podpory projektu Institucionální podpory Ministerstva zdravotnictví České republiky, RVO – FNOs/2020.

Literatura

1. Cavaliere M, Russo F, Iemma M. Awake versus drug-induced sleep endoscopy: evaluation of airway obstruction in obstructive sleep apnea/hypopnea syndrome. *Laryngoscope* 2013; 123(9): 2315–2318. doi: 10.1002/lary.23881.
2. Hybášková J, Jor O, Novák V et al. Možné využití spánkové endoskopie pro zvýšení efektivity léčby (operační i neoperační) u pacientů s obstrukční spánkovou

apnoí. Cesk Slov Neurol N 2017; 80/113(4): 428–433. doi: 10.14735/amcsnn2017428.

3. Roustan V, Barbieri M, Incandela, F et al. Transoral glossoepiglottopexy in the treatment of adult obstructive sleep apnoea: a surgical approach. Acta Otorhinolaryngol Ital 2018; 38(1): 38–44. doi: 10.14639/0392-100X-1857.

4. Kwon OE, Jung SY, Al-Dilajjan K et al. Is epiglottis surgery necessary for obstructive sleep apnea patients with epiglottis obstruction? Laryngoscope 2019; 129(11): 2658–2662. doi: 10.1002/lary.27808.

5. Dedhia RC, Rosen CA, Soose RJ. What is the role of the larynx in adult obstructive sleep apnea? Laryngoscope 2014; 124(4): 1029–1034. doi: 10.1002/lary.24494.

6. Torre C, Liu SY, Kushida CA et al. Impact of continuous positive airway pressure in patients with obstructive sleep apnea during drug-induced sleep endoscopy. Clin Otolaryngol 2017; 42(6): 1218–1223. doi: 10.1111/coa.12851.

7. Civelek S, Emre IE, Dizdar D et al. Comparison of conventional continuous positive airway pressure to contin-

uous positive airway pressure titration performed with sleep endoscopy. Laryngoscope 2012; 122(3): 691–695. doi: 10.1002/lary.22494.

8. Klozar J, Zeleník K. Chirurgická léčba oblasti hrtanu. In: Betka J, Kubičková J (eds). Poruchy dýchání ve spánku. 1. vyd. Praha: Tobiš 2019: 174–177.

9. Aktas O, Erdur O, Cirik AA et al. The role of drug-induced sleep endoscopy in surgical planning for obstructive sleep apnea syndrome. Eur Arch Otorhinolaryngol 2014; 272(8): 2039–2043. doi: 10.1007/s00405-014-3162-8.

Rozšířenou verzi tohoto článku naleznete na webu csnn.eu.

Jedličkovy dny

28–29/5 2021

Hotel Pyramida

Bělohorská 125/24
169 00 Praha 6

I. Informace

**Zahraněční host
v jednání.**

Odborný program:

- 1.** Komorbidita u RS
- 2.** Progresivní fenotyp RS
- 3.** Workshop jak komunikovat diagnózu RS
- 4.** Likvorologie
- 5.** Varia
- 6.** Postery

Pořadatel

IMPULS, nadační fond
Kateřinská 30, 128 08 Praha 2
IČ: 26169428
www.multiplesclerosis.cz
jedlickovydney@multiplesclerosis.cz

Organizační zajištění

(registrace a ubytování účastníků):
MH Consulting s.r.o.
Narcisová 2850, 106 00 Praha 10
IČ: 27132412
www.mhconsulting.cz
martin.horna@mhconsulting.cz
tel.: +420 731 006 620

www.multiplesclerosis.cz

Spolupořadatel:

www.neuro-imunologie.cz